

STRATEGIAKATSAUS
Kevät 2004

ESIPUHE

Työpolitiikan strategia 2003 – 2007 – 2010 valmistui lokakuussa 2003. Strategia toteuttaa pääministeri Matti Vanhasen hallituksen ohjelmaa, hallituksen strategia-asiakirjaa sekä siihen liittyviä monihallinnollisia politiikkaohjelmia sekä EU:n työllisyysstrategiaa.

Strategian päätavoitteena on hallitusohjelman mukainen työllisyyden kasvaminen 100 000 henkilöllä vuoteen 2007 mennessä. Tämän saavuttamiseksi on asetettu seuraavat strategiset linjaukset:

- o alennetaan rakenteellista työttömyyttä ja torjutaan syrjäytymistä
- o varmistetaan osaavan työvoiman saatavuus
- o parannetaan työn tuottavuutta laadullisesti kestäväällä tavalla
- o luodaan edellytyksiä aktiiviselle työperusteiselle maahanmuuttopolitiikalle
- o lisätään yrittäjyyttä ja itsensä työllistämistä.

Tässä lajissaan ensimmäisessä strategiakatsauksessa arvioidaan strategian toteutumista päätavoitteen sekä eri linjauksissa asetettujen tavoitteiden pohjalta.

Strategiakatsaus on luonteeltaan asiantuntija-arvio.

Helsingissä 16.6.2004

Kansliapäällikkö Markku Wallin

Työmarkkinaneuvos Jussi Toppila

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHTOPÄÄTÖKSET	1
2. TALOUSKEHITYS	2
2.1. KANSAINVÄLINEN TALOUS	2
2.2. SUOMEN TALOUSKEHITYS	2
3. ETENEMINEN PÄÄTYÖLLISYYSTAVOITTEIDEN SUHTEEN	2
3.1. YLEINEN KEHITYS	2
3.2. NAISTEN JA MIESTEN TYÖLLISYYDEN KEHITYS	6
3.3. TYÖMARKKINOIDEN ALUEELLINEN KEHITYS	7
4. RAKENTEELLISEN TYÖTTÖMYYDEN ALENTAMINEN	10
5. OSAAVAN TYÖVOIMAN SAATAVUUDEN TURVAAMINEN	13
6. TYÖN TUOTTAVUUDEN PARANTAMINEN LAADULLISESTI KESTÄVÄLLÄ TAVALLA	15
7. EDELLYTYSTEN LUOMINEN AKTIIVISEEN TYÖPERUSTEISEEN MAAHANMUUTTOON	19
8. YRITTÄJYYDEN JA ITSENSÄ TYÖLLISTÄMISEN EDISTÄMINEN	20

1. Johtopäätökset

- Työllisyysaste on laskenut koko hallituskauden. Tuotannon kääntyminen kasvuun näkyy työllisyyden kasvuna viiveellä. Ennustettu talouskehitys merkitsee kuitenkin työllisyyden vähittäistä elpymistä. Hallituskauden loppu olisi nykynäkymillä kohenevan työllisyyden aikaa. Hallituksen 100 000 työpaikan tavoitteen saavuttaminen on haastava tehtävä ja edellyttää monipuolista talous- ja rakennepoliittista toimenpidekokonaisuutta.
- Naisten työllisyysaste on laskenut miehiä enemmän naisten siirtyessä kotitaloustyön piiriin tai opiskelemaan. Naiset palannevat takaisin työmarkkinoille työllisyystilanteen parantuessa. Pidemmällä aikavälillä (2001-2003) miehiä on siirtynyt enemmän työvoiman ulkopuolelle kuin naisia, muun muassa opiskelun ja työkyvyttömyyden vuoksi.
- Myönteistä on ikääntyneiden työllisyysasteen nousun jatkuminen kokonaistyöllisyysasteen laskusta huolimatta. Tätä kehitystä on edelleen tuettava kehittämällä työelämän laatua sekä ikääntyvien osaamista ja työkykyä.
- Alueelliset työllisyys- ja työttömyyserot ovat edelleen suuret. Maakuntien sisäiset seutukunnittaiset työllisyysaste-erot ovat usein huomattavia. Työvoimapolitiikan tehokkaaksi kohdentamiseksi tarvitaan entistä hienopiirteisempää tietoa alueellisista ja paikallisista työmarkkinoista.
- Pitkäaikaistyöttömyyden laskuvauhti on hidastunut ja mahdollista on jopa pitkäaikaistyöttömyyden kääntyminen kasvuun. Työvoimapolitiikan toimenpiteitä on tehostettava käynnissä olevan palvelu-uudistuksen tavoitteiden mukaisesti sekä niille on turvattava riittävät resurssit. Pitkäaikaistyöttömien työllistämiskynnystä on madallettava.
- Työvoiman saatavuuskysymykset eivät kärjisty tänä vuonna mutta ensi vuodesta alkaen tilanteeseen on alettava kiinnittää entistä enemmän huomiota. Työvoimapalvelujen suuntaamisessa on otettava huomioon lyhyen aikavälin rekrytointiongelmien ehkäisy. Työvoiman saatavuuteen liittyviä toimenpiteitä on toteutettava pitkäjänteisesti, sillä niiden vaikutukset näkyvät vasta pidemmän ajan kuluessa.
- Työpaikan varmuus koetaan yleisesti hyväksi. Valtiolla on eri sektoreista paras työelämän laatu. Työn henkinen rasittavuus on kääntynyt kasvuun. Työpaikkakoulutuksen osallistuneiden osuus on kasvanut mutta työpaikkojen kehittämistoiminta on vähenemässä lukuun ottamatta työkyvyn ylläpitämiseen tähtäävää toimintaa. Työelämän tavoitteellista kehittämistä on jatkettava kolmikantaperiaatteen mukaisesti ja pyrittävä kartoittamaan ja ratkaisemaan työelämän todelliset kipupisteet.
- Ulkomaisen väestön määrä kasvaa tasaisesti ja maahanmuuttajien työllistyminen on parantunut. Ulkomaisen työvoiman tarpeessa ei tapahtune suuria muutoksia lähivuosina.
- Yritysten määrä kasvaa tasaisesti, eniten yritysten määrä on kasvanut palvelualoilla. Suurin osa yrityksistä on hyvin pieniä, ja keskeisenä haasteena onkin paitsi yritysten määrän lisääminen niin myös niiden koon kasvattaminen.

2. Talouskehitys

2.1. Kansainvälinen talous

Kansainvälisen talouden näkymät ovat parantuneet vuoden takaiseen nähden:

- Yhdysvaltain talous nousi vuonna 2003 kasvu-uralle ja kasvun arvioidaan voimistuvan tänä vuonna ja jatkuvan vahvana vuonna 2005.
- Vahvan euron ongelmaa viennin kannalta on lievittänyt euron heikkeneminen dollariin nähdessä vuoden 2004 keväällä. Koron nousuodotukset ja kasvuodotukset Yhdysvalloissa tukevat dollaria, mutta epävarmuutta aiheuttaa maan julkisen sektorin ja ulkomainen velkaantuminen.
- Japanin talous on alkanut vihdoin elpyä. Kiinan ja Intian vahva talouskasvu jatkuu. Venäjän talouskehitys on hyötynyt korkeasta öljyn hinnasta.
- Euroalueen viime vuoden lopulla alkanut elpyminen jatkuu tänä vuonna, joskin on yhä verikkaista.

Kansainväliset talouden merkittävimmät epävarmuustekijät liittyvät ennen muuta euron kurssikehitykseen, Yhdysvaltain vaihtotaseen suureen vajeeseen, öljyn hinnan kehitykseen sekä keskeisten Keski-Euroopan maiden tulevaan talouskehitykseen.

2.2. Suomen talouskehitys

Kansainvälisen talouden elyessä myös Suomen talousnäkymät ovat muuttuneet suotuisammiksi:

- Kotimaisen kysynnän näkymät jatkunevat viime vuoden tapaan yhä suotuisina, minkä ohella myös kasvava vienti alkaa vahvistaa talouskasvua. Ansiotasoa on kohonnut, myös toteutetut veronkevennykset ja inflaation pysyminen matalana lisäävät kulutuskysyntää.
- Tuotannollisten investointien taantumavaihe hellittää vähitellen ja investointisuunnitelmat alkavat kuluvan vuoden loppua kohden lisääntyä.

Valtiovarainministeriö ennustaa kokonaistuotannon kasvuksi tälle vuodelle 2,5 % ja ensi vuodelle 2,8 % (viime vuonna 1,9 %).

3. Eteneminen päätyöllisyystavoitteiden suhteen

3.1. Yleinen kehitys

Pääministeri Matti Vanhasen hallituksen ohjelman keskeisimpänä talouspolitiikan tavoitteena on että:

Työllisyys kasvaa vuodesta 2003 vuoteen 2007 mennessä 100 000:lla.

Edelleen hallitusohjelma toteaa, että seuraavan vaalikauden loppuun mennessä (2011) voitaisiin saavuttaa 75 prosentin työllisyysaste. EU:n asettama työllisyysastetavoite on 70 % vuonna 2010.

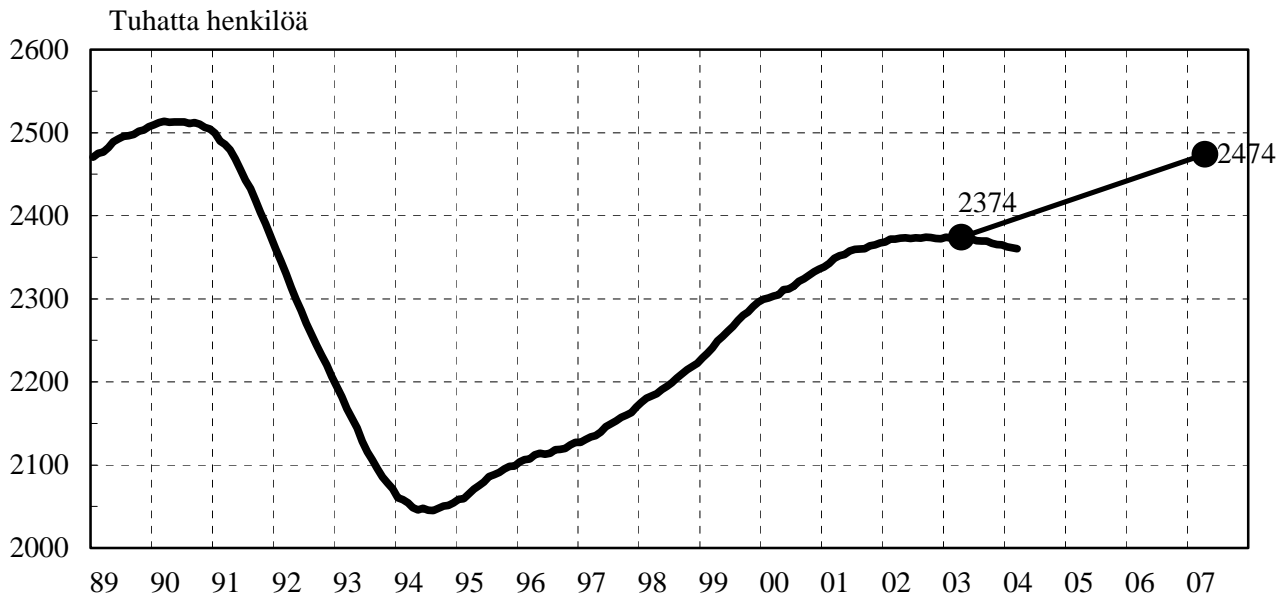
Näiden pohjalta työpolitiikan strategiassa on asetettu seuraavat kehitysuratavoitteet:

**Vuonna 2007 työllisyysaste on 69 – 71 % ja työttömyysaste 7 – 6 %.
Vuonna 2010 työllisyysaste on 71 – 75 % ja työttömyysaste 5 – 3 %.**

Tavoitteissa onnistuttaessa ensi vuosikymmenen vaihteessa Suomessa olisi täystyöllisyys.

Hallituksen 12 ensimmäisen toimintakuukauden aikana työllisten määrä laski keskimäärin 14 000:lla. Vuoden 2004 ensimmäisellä neljänneksellä työllisiä oli 18 000 vähemmän kuin vastaavasti vuonna 2003. Huhtikuussa työllisyys laski edellisen vuoden tasosta 45 000:lla.

Kuvio 1. Työllisyyskehitys vuosina 1989-2004 ja hallitusohjelman tavoite vuodelle 2007, 12 kk:n liukuva keskiarvo

Lähde: Työvoimatutkimus

5.1.2004/VM/K

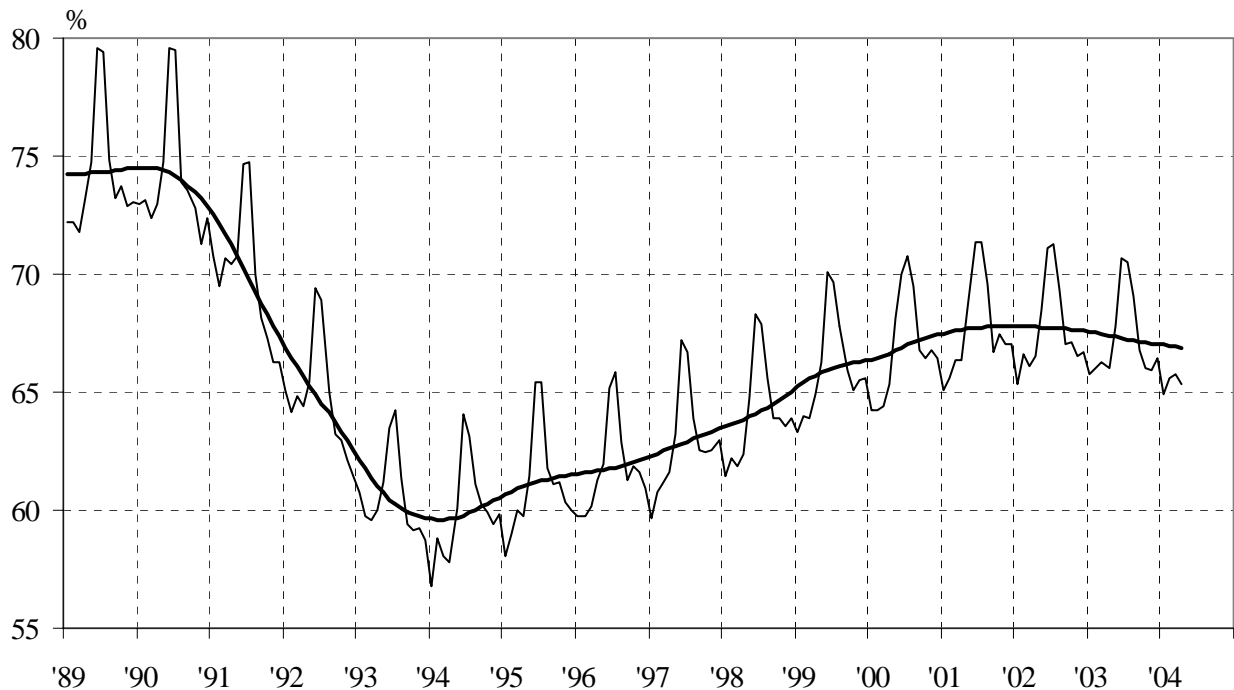
Kuvio 2: Työllisyyden muutos edellisen vuoden vastaavaan neljännekseen vuosina 2000 – 2004 (I-nelj.)

Lähde: Tilastokeskus, työvoimatutkimus

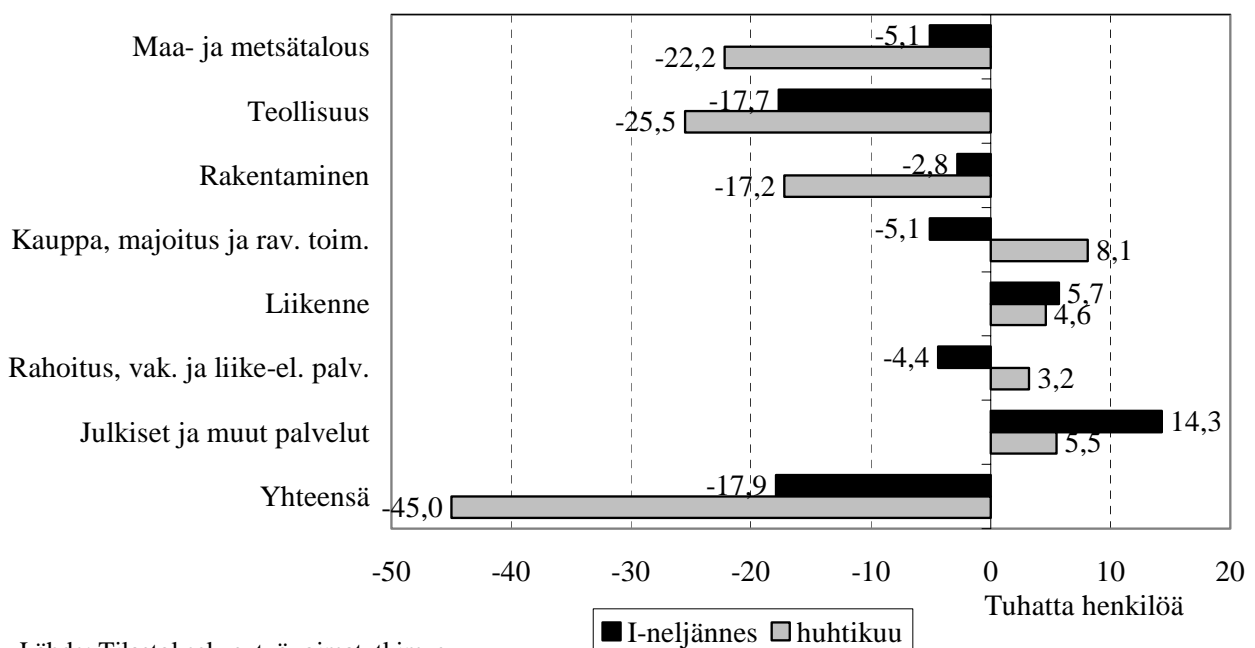
Työllisten määrän laskiessa myös työllisyysaste on laskenut. Viime vuonna työllisyysaste oli 67,3 % ja tämän vuoden ennuste on 67,1 %. Myönteistä on ikääntyneiden työllisyysasteen selvä kasvu (ks. luku 5).

Kuvio 3. Työllisyysasteen kehitys vuosina 1989 – 2004 (tammikuu-huhtikuu)

Lähde: Tilastokeskus, työvoimatutkimus

Kuvio 4. Työllisten määrän muutos I-neljänneksestä ja huhtikuusta 2004 edellisen vuoden vastaviin ajankohtiin toimialoittain

Lähde: Tilastokeskus, työvoimatutkimus

Eniten työllisyys on alentunut teollisuudessa. Viimeisten kahden vuoden aikana teollisia työpaikkoja menetettiin runsaat 30 000, josta noin 20 000 viime vuoden aikana. Teollisuuden työpaikkojen ennustetaan lisääntyvän noususuhdanteessa. Näyttää siltä, että kansainvälisen työnjaon aiheuttaman rakennemuutoksen takia teollisuuden työpaikat eivät tule kasvamaan samaa tahtia kuin maailmantalous.

Rakentamisen työllisyys on ollut liki samalla tasolla viimeisten parin vuoden aikana, mutta sekin on viime kuukausina jonkin verran laskenut. Vuoden ensimmäisellä neljänneksellä alan työllisiä oli noin 3 000 henkeä vähemmän kuin vastaavasti vuotta aikaisemmin. On arvioitu, että tilastoissa usein piiloon jäävä ulkomaisen työvoiman määrä olisi rakennuksilla kasvanut. Kevään 2004 lopulla talonrakennuksen työllisyydessä oli piikki alaspäin.

Palveluelinkeinoissa työllisyys on kokonaisuudessaan edelleen kasvanut, joskin vauhti on hidastunut oleellisesti aikaisemmasta. Vuoden ensimmäisellä neljänneksellä työllisiä oli palveluelinkeinoissa 1 601 000 eli enää noin 7 000 enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Vuosikymmenen vaihteessa palveluelinkeinojen työllisyys lisääntyi enimmillään noin 40 000 henkeä vuodessa ja viime vuonnakin vielä 17 000:lla. Eräillä palvelualoilla työllisyyden kasvu on kokonaan pysähtynyt tai työllisten määrä on jopa kääntynyt laskuun. Loppukeväästä 2004 palvelualojen työllisyys taas koheni.

Palveluelinkeinojen työllisyyskehitys on ollut parasta toimialoilla, joissa julkisen sektorin osuus on suuri, kuten koulutuksessa, siinä työpaikkojen määrä on edelleen kasvanut. Sosiaalipalveluissa työllisyys on alentunut ja keväällä 2004 myös terveystalouksissa. Sitä vastoin työllisyyskehitys on ollut erityisen epäsuotuisa naisvaltaisilla, ns. matalapalkka-aloilla ja tilapäistä opiskelijatyövoimaa käyttävillä aloilla. Suhteellisesti eniten työllisten määrä on pudonnut kahviloissa, ravintoloissa ja kioskeissa, joissa on työllisyys (n. 60 000) on vuoden aikana vähentynyt noin 8 %.

Tuotannon kääntyminen kasvuun näkyy työllisyyden kasvuna viiveellä. Ennustettu talouskehitys merkitsee kuitenkin työllisyyden vähittäistä elpymistä. Hallituskauden loppu olisi nykynäkymillä kohenevan työllisyyden aikaa.

Hallituksen 100 000 henkilön työllisyystavoitteen saavuttaminen edellyttää alkuhallituskauden heikosta työllisyyskehityksestä johtuen, että seuraavan kolmen vuoden aikana syntyisi 45 000 työpaikkaa vuodessa. Kun talouskehitys on suotuisaa tällaiset lisäykset ovat mahdollisia. Esimerkiksi vuosina 1997 - 98 työllisyys lisääntyi 95 000:lla ja vuosina 1999 - 2000 kahdessa vuodessa 113 000 henkilöllä.

Valtiovarainministeriön ennusteen ja Työvoima 2020-raportin¹ keskipitkän laskelman mukaan tuotanto kasvaisi vuosina 2004 - 2007 keskimäärin 2,5 prosentin vauhtia, mikä merkitsisi yhteensä noin 30 000 työpaikan lisäystä hallituskaudella. Tällöin työllisyysaste olisi vuonna 2007 noin 68 prosenttia ja työttömyysaste noin 8 prosenttia. Työttömien määrä olisi yli 200 000 tilastokeskuksen luvuin.

Hallituksen työllisyystavoitteen saavuttaminen kuitenkin edellyttäisi, että talouskasvu nousisi tänä vuonna keskimäärin 3,5 prosenttiin ja runsaaseen neljään prosenttiin vuosina 2005 - 2006. Kasvun olisi myös oltava riittävän työllistävää. Näin ollen on todennäköistä, ettei ennakoitu talouskasvun vahvistuminen yhdessä jo päätettyjen politiikkatoimien kanssa vielä riitä takaamaan hallituksen

¹ Työministeriö (2003). Työvoima 2020. Osaamisen ja täystyöllisyyden Suomi. Työpoliittinen tutkimus 245.

asettamien työllisyystavoitteiden saavuttamista. Tarvitaan monipuolinen talous- ja rakennepoliittinen toimenpidekokonaisuus, jolla:

- o tuetaan viennin ja investointien elpymistä sekä kulutuksen pysymistä korkealla tasolla.
- o vahvistetaan kasvun työllistävyyttä mm. alentamalla matalapalkkaiseen työhön kohdistuvia työvoimakustannuksia.
- o panostetaan aktiiviseen työvoimapolitiikkaan, koulutukseen ja syrjäytymisen ehkäisyyn.

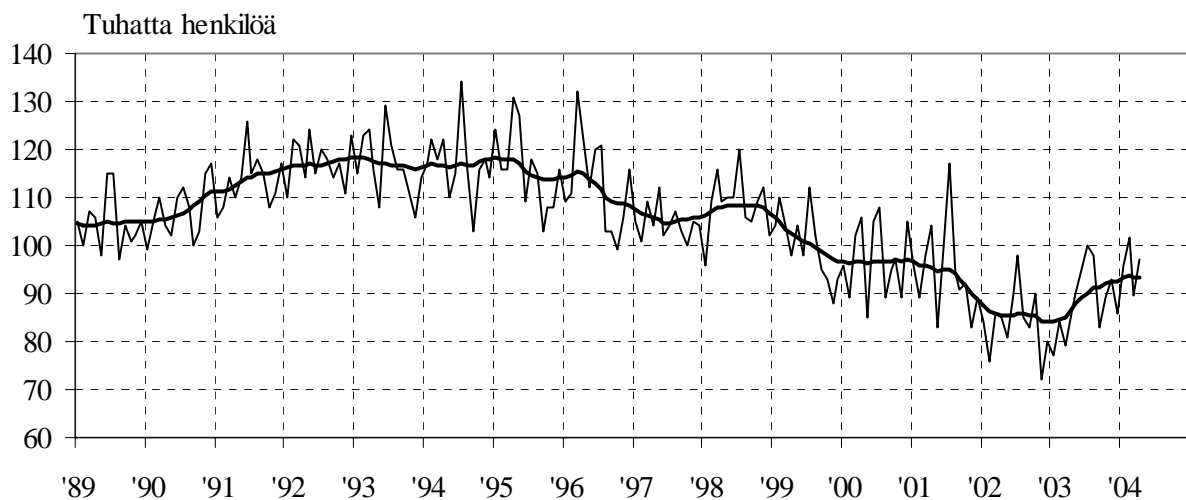
Hallituksen toteuttamien toimenpiteiden ohella myös seuraava tulosopimuskierron on keskeisessä asemassa.

3.2. Naisten ja miesten työllisyyden kehitys

Sekä miesten että naisten työllisyysaste laski monen vuoden kasvun jälkeen jonkin verran vuonna 2003. Työttömyysaste ei kuitenkaan ole kasvanut. Kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä miesten työllisyys oli samalla tasolla kuin vuotta aikaisemmin. Naisten työllisyys väheni 19 000:lla. Palveluelinkeinoissa työllisyys on kokonaisuudessaan edelleen kasvanut mutta joillain palvelualoilla työllisyyden kasvu on kääntynyt laskuun (ravintolat, kahvilat). Työvoiman ulkopuolella oli vuoden 2004 ensimmäisellä neljänneksellä 27 200 naista ja 6 800 miestä enemmän kuin vastaavana ajankohtana edellisellä vuonna. Naisia on siirtynyt eniten kotitaloutta hoitamaan, määrä oli 16 000 edellisvuoden vastaavaa aikaa korkeampi (kuvio 5). Naisopiskelijoiden määrä kasvoi samana ajanjaksona 9 000 hengellä.

Syitä ilmiöön on monia: mm. naisvaltaisten palvelualojen työllisyyden kehitys ja määräaikaisten työsuhteet. Vaikeutuneessa työllisyystilanteessa osa naisista on valinnut opiskelun tai lastenhoidon työttömyyden sijaan. Lasten hoitaminen kotona voi tietyssä elämäntilanteessa muodostua houkuttelevammaksi vaihtoehdoksi kuin pätkätoiden tekeminen ja pienen lapsen päivähoitoon vieminen. Työllistymismahdollisuuksien parannuttua nämä naiset todennäköisesti palaavat työmarkkinoille. Pidempää aikaväliä tarkasteltaessa havaitaan, että kotitaloutta hoitavien naisten määrässä ei ole tapahtunut merkittävää muutosta: määrä oli vuoden 2004 ensimmäisellä neljänneksellä samalla tasolla kuin vuonna 2000. 35-39 –vuotiaiden naisten ikäryhmässä kotitaloutta hoitavien naisten osuus on kasvanut vuoden 1998 jälkeen.

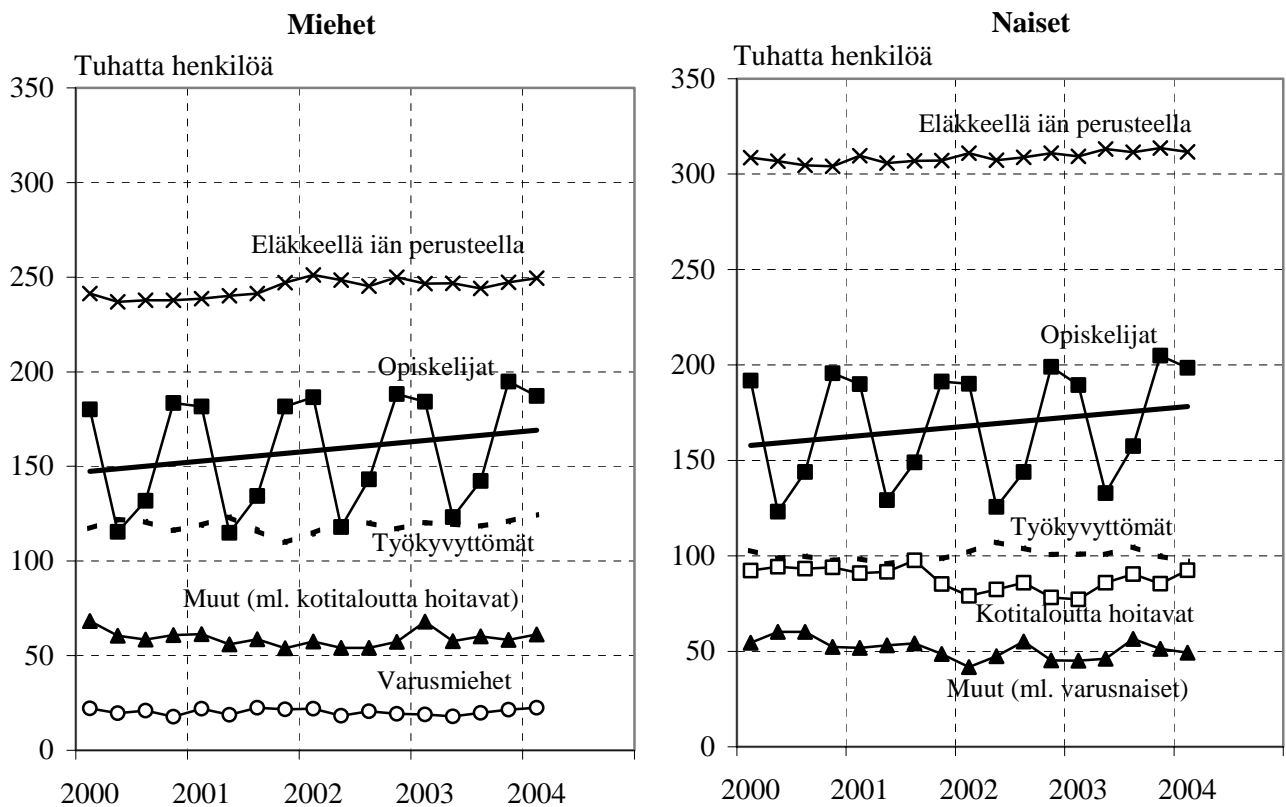
Kuvio 5. Kotitaloustyötä tekevät vuosina 1989 – 2004 (tammikuu-huhtikuu)

Lähde: Tilastokeskus, työvoimatutkimus

Kun tarkastellaan työvoiman ulkopuolella olevia miehiä vuoden 2004 ensimmäisellä neljänneksellä verrattuna edellisen vuoden vastaavaan aikaan, lisäys on suurin työkyvyttömyyseläkeläisissä (+ 4 300), varusmiehissä (+ 3 500) ja opiskelijoissa (+ 3 000). Kotitaloutta hoitamassa on hyvin vähän miehiä. Vaikka viime kuukausina naisia onkin siirtynyt runsaasti työvoiman ulkopuolelle, pidemmän aikavälin tarkastelu osoittaa, että heikko työllisyystilanne on vaikuttanut myös miesten siirtymiseen työvoiman ulkopuolelle. Vuosien 2001-2003 aikana työvoimaan kuulumattomien miesten määrä on kasvanut yli 15 000 henkilöllä kun taas naisten laskenut 1 000:lla.

Kuvio 6. Työvoimaan kuulumattomuuden syyt sukupuolen mukaan neljännesvuosittain vuosina 2000-2004 (I nelj.)

Lähde: Tilastokeskus, työvoimatutkimus

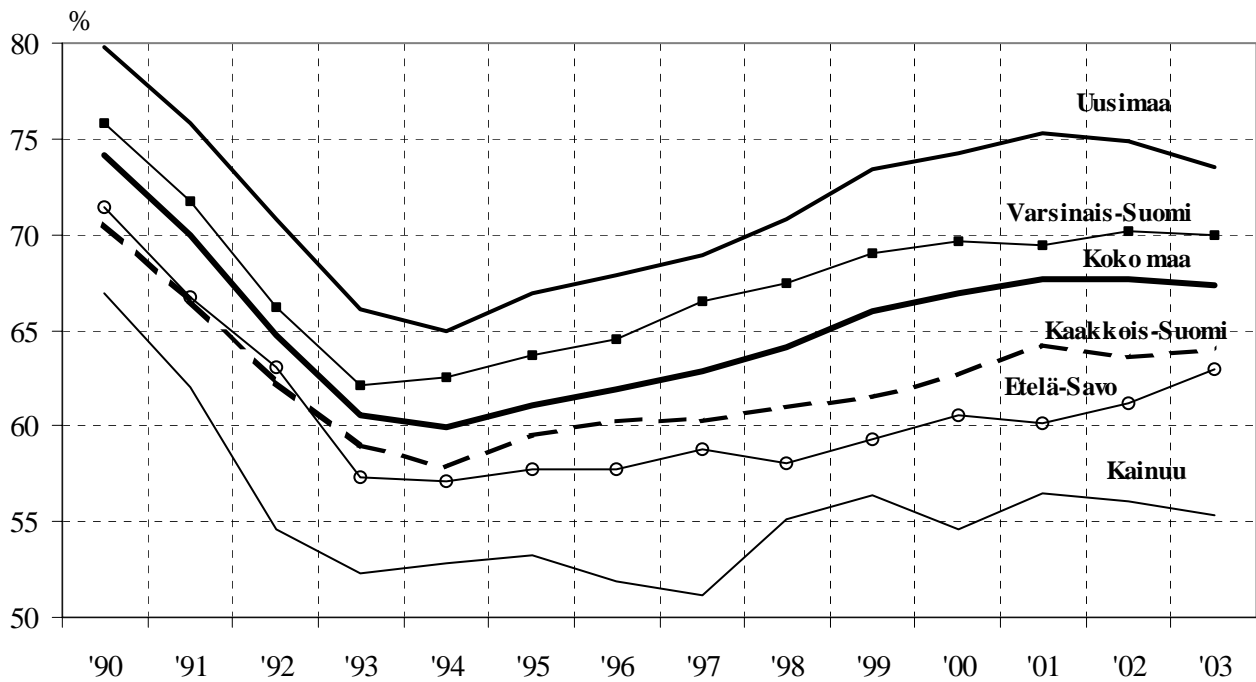
3.3. Työmarkkinoiden alueellinen kehitys

Alueelliset työllisyys- ja työttömyyserot ovat edelleen suuret, vaikka TE-keskusalueiden väliset erot eivät ole kasvaneet talouden taantuman aikana (kuvio 7). Työllisyysasteet ovat laskeneet eniten korkean työllisyyden alueilla, etenkin Uudellamaalla ja alueilla, joilla on ollut paljon informaatioteknologian työpaikkoja. Sen sijaan työllisyysasteet ovat taantumankin aikana nousseet eräillä matalan työllisyyden alueilla, esimerkiksi Etelä- ja Pohjois-Savossa. Ilmeisesti näiden alueiden suhteellisen hyvä työllisyyskehitys perustuu perinteisten alojen, esimerkiksi puunjalostuksen ja metallin suotuisaan kehitykseen.

TE-keskusalueiden välisessä vertailussa työllisyysaste oli korkeimman työllisyysasteen maakunnassa Uudellamaalla 74 prosenttia vuonna 2003. Vastaava luku alhaisimman työllisyysasteen maakunnassa Kainuussa oli 55 prosenttia. Koko maan keskiarvo oli noin 67 prosenttia.

Seutukunnittaiset työllisyysasteet vaihtelevat korkeimman työllisyysasteen seutukunnan Ålands landsbyggin 79 prosentista Kehys-Kainuun 48 prosenttiin (kuvio 8). Maakuntien sisäiset seutukunnittaiset työllisyysaste-erot ovat usein huomattavia.

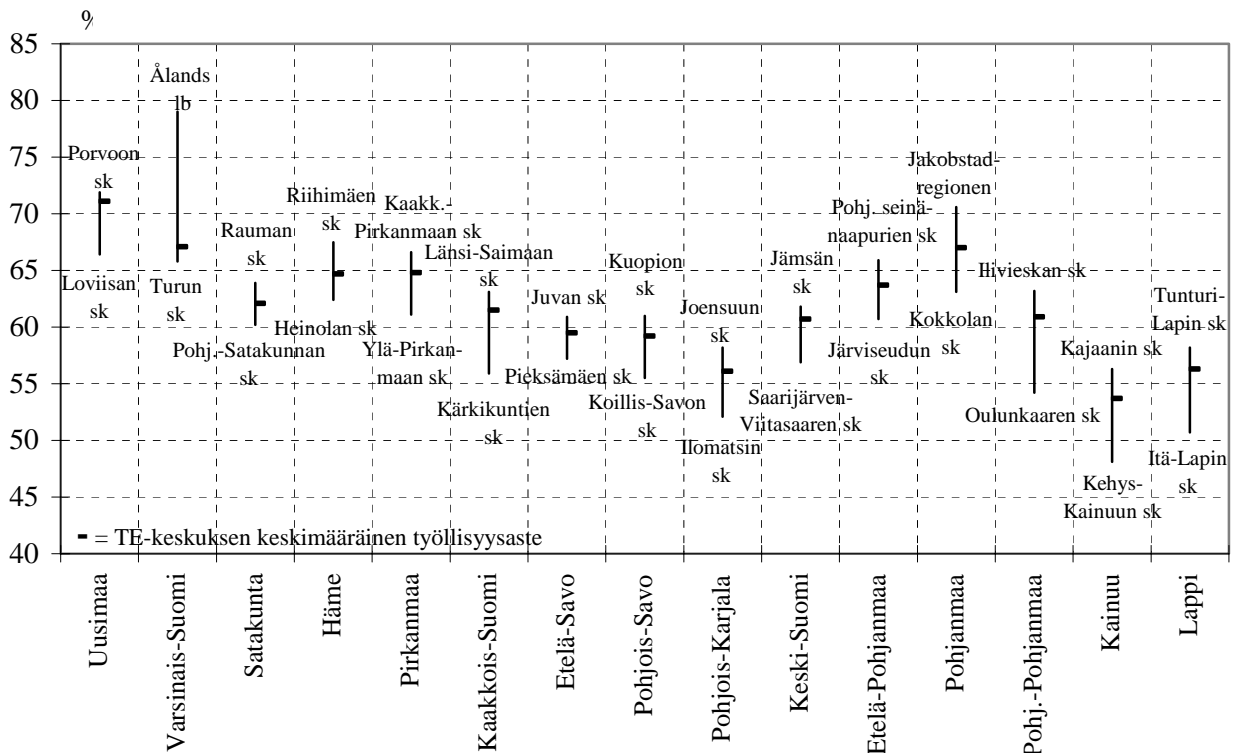
Kuvio 7. Työllisyysaste eräiden matalan ja korkean työllisyyden TE-keskusten alueilla 1990-2003

Työmarkkinoiden alueellista kehitystä leimaa eriytyminen. Mosaiikkimainen aluekehitys merkitsee sitä, että alueiden sisäiset työmarkkinoiden erot ovat usein suuremmat kuin alueiden väliset erot. Esimerkiksi Helsingin seudulla alueet ovat työmarkkinoiden ominaispiirteiden mukaan hyvin erilaisia. Vantaan lentokentän lähiympäristö on huomattavaa korkean työpaikkakasvun aluetta. Eräillä itäisen Helsingin alueilla runsas maahanmuuttajaväestö tuo alueelle omat erityispiirteensä. Keski-Uudenmaan työmarkkinoita leimaa runsas pendelöinti.

Myös työttömyyden alueelliset erot ovat merkittäviä. Vuonna 2003 työttömyysaste oli korkeimman työttömyyden maakunnassa Kainuussa vajaat 20 prosenttia työnvälityksen luvuista laskettuna. Vastaava luku alhaisimman työttömyyden maakunnassa Uudellamaalla oli 7 prosenttia (kuvio 9).

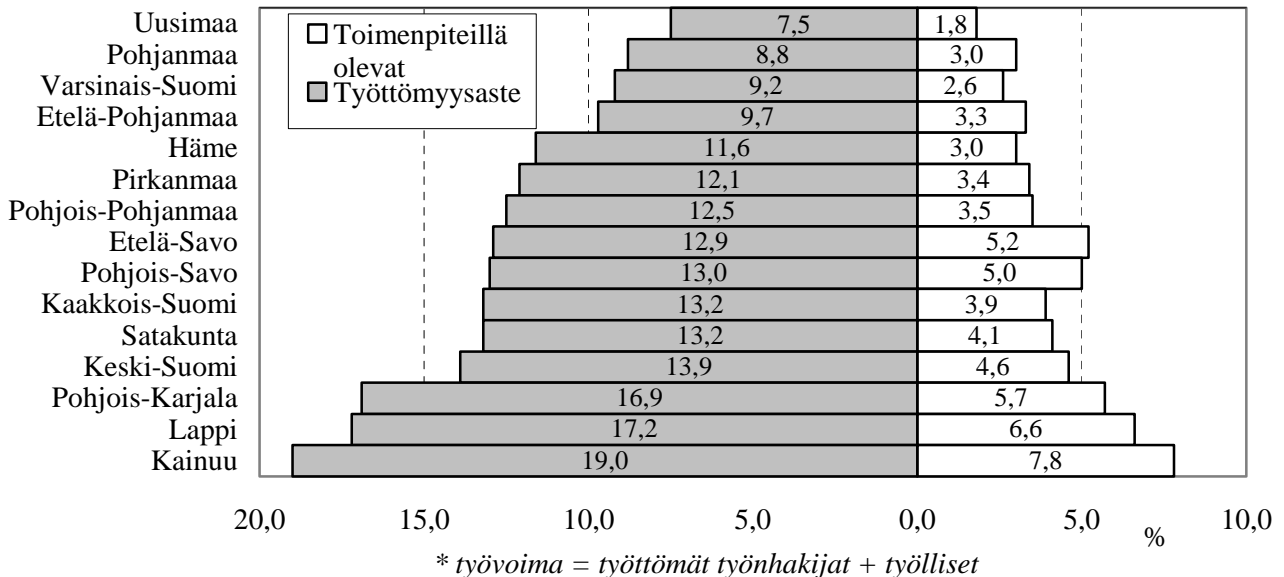
Kuvio 8. TE-keskusten alimman ja korkeimman työllisyysasteen seutukunnat vuonna 2003 (ennakkotieto)

Lähteet: Tilastokeskus, väestölaskenta ja työssäkäyntitilaston ennakkotieto

* Työlliset 15-74-vuotiaat, mutta väestö 15-64

Kuvio 9. Työttömien ja toimenpiteillä olevien osuus työvoimasta TE-keskuksittain vuonna 2003

Työvoimapolitiittisia toimenpiteitä kohdistetaan suhteellisesti eniten korkeimman työttömyyden alueille. Vuonna 2003 työvoimapolitiittisten toimenpiteiden piirissä oli 1,8 prosenttia Uudenmaan työvoimasta. Vastaava luku oli Kainuussa 7,8 prosenttia.

Eriytyvä alue- ja työmarkkinakehitys edellyttää, että:

- o Työvoimapolitiikan tehokkaaksi kohdentamiseksi saadaan entistä hienopiirteisempää tietoa alueellisista ja paikallisista työmarkkinoista. Pelkkä suuraluekohtainen keskiarvotieto ei enää riitä.

4. Rakenteellisen työttömyyden alentaminen

Työpolitiikan strategia asettaa tavoitteeksi, että:

Rakenteellinen työttömyys alenee 100 000:lla vuoteen 2010 mennessä.

Rakenteellinen työttömyys laski nopeasti vuosien 1997 ja 2001 välisenä aikana. Matalasuhdanteen aikana, vuoden 2001 jälkeen, työllisyysstrategiassa käytettävän seurantaindikaattorin mukainen vaikeasti työllistyvien² määrä on kuitenkin juuttunut korkealle, yli 170 000 henkilön tasolle. Luku on korkea myös työpolitiikan strategian näkökulmasta, jonka mukaan rakennetyöttömyyden tulisi laskea 100 000:lla vuoteen 2010 mennessä. Heikkoa kehitystä selittää osaksi työvoimapolitiittisten toimien vaikuttavuuden aleneminen. Kun työvoiman kysyntä yleisillä työmarkkinoilla on heikentynyt, toimenpiteen päättäneistä suuri osa on joko palannut työttömiksi tai aloittanut uuden toimenpiteen. Vuonna 2003 työllistämistoimenpiteen päättäneistä 52 % ja työvoimakoulutuksen päättäneistä 44 % oli kolmen kuukauden kuluttua uudelleen työttömänä.

Taulukko 1. Rakennetyöttömyys tammi-joulukuussa 1997, 2002 ja 2003.

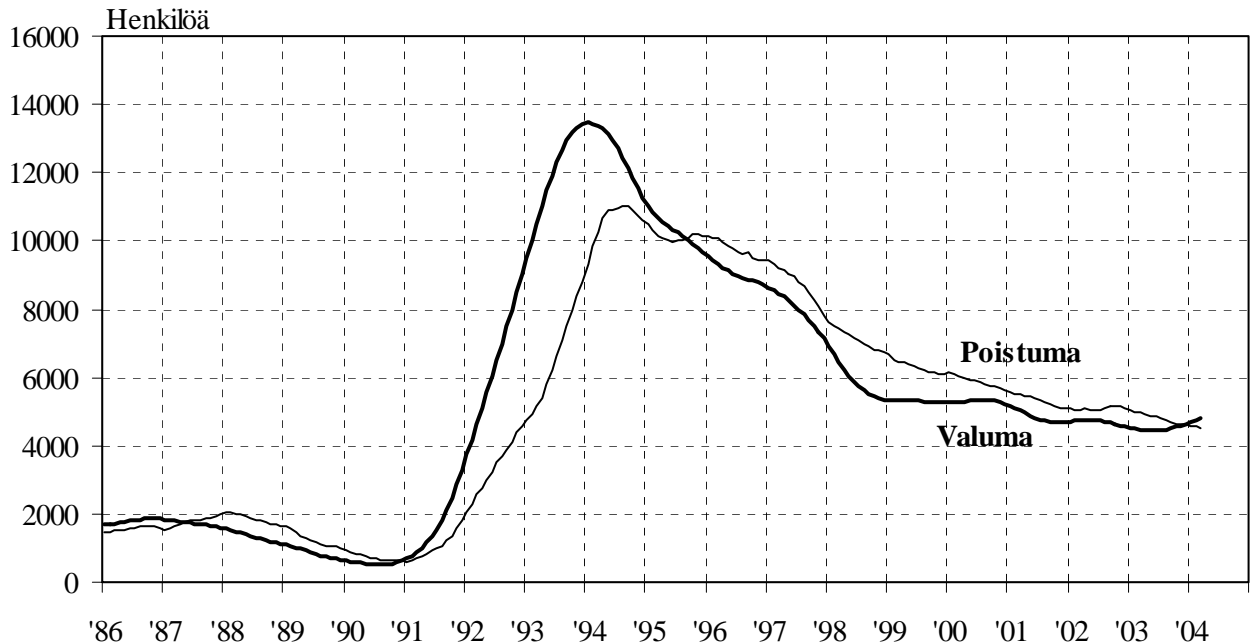
	2003	2002	1997	2003 - 1997	
				muutos	muutos %
a Pitkäaikaistyöttömyys	72400	77700	124600	-52200	-41,9
b Toistuva työttömyys	42700	43700	63200	-20500	-32,4
c Toimenpiteiltä työttömäksi jäävät	40400	36700	58200	-17800	-30,6
d Toistuvasti toimenpiteille sijoittuvat	18600	15600	22600	-4000	-17,7
Suppea rakennetyöttömyys (a+b)	115100	121400	187700	-72600	-38,7
Rakennetyöttömyys (a+b+c)	155500	158100	245900	-90400	-36,8
Laaja rakennetyöttömyys (a+b+c+d)	174100	173700	268500	-94400	-35,2
Työttömät työnhakijat yhteensä	288800	294000	409000	-120200	-29,4
Toimenpiteet yhteensä	86800	79300	123400	-36600	-29,7
Laaja työttömyys yhteensä	375600	373300	532400	-156800	-29,5

Vaikein rakennetyöttömyyden osajoukko ovat yhdenjaksoiseen pitkäaikaistyöttömyyteen joutuneet, joista käytännössä enää pieni osa sijoittuu avoimille työmarkkinoille ilman erityistoimenpiteitä. Pitkäaikaistyöttömyyden lasku on hiipunut viime vuodesta. Vähennystä on kertynyt kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä kolme prosenttia kun vastaavana aikana vuosi sitten vähennys oli kuusi prosenttia. Joka kuukausi uusia pitkäaikaistyöttömiä tulee noin 5 000 henkilöä ja kun vastaava poistumavirta on samanaikaisesti pienentymässä, kääntyy pitkäaikaistyöttömyys ilman uusia työvoimapolitiittisia toimenpiteitä lähikuukausina kasvuun. Tosin työvoima- ja elinkeinokeskusten

² Yhdenjaksoisesti pitkäaikaistyöttömät, toistuvasti työttömät, toimenpiteiltä työttömiksi jäävät ja toistuvasti toimenpiteille sijoittuvat.

arvioiden mukaan pitkäaikaistyöttömyys jatkaa lievää laskua niin tänä (-2,5 %) kuin ensikin vuonna (-2,3 %).³

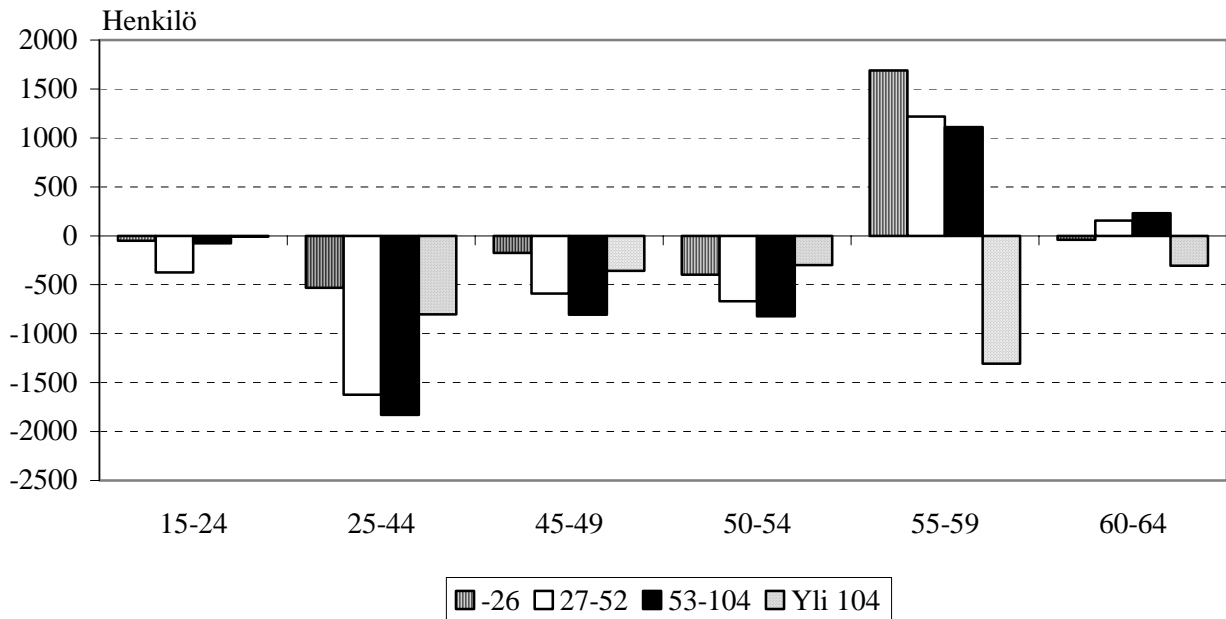
Kuvio 10. Valuma- ja poistumavirrat yhdenjaksoiseen pitkäaikaistyöttömyyteen 1986-2004 (tammikuu-maaliskuu), estimoidut trendit.

Pitkäaikaistyöttömistä noin 60 % on yli 50-vuotiaita. Nuorilla työttömyys venyy sitä vastoin vain harvoin pitkäaikaiseksi, vaikka työttömyys on muutoin nuorilla tavallista. Vuosittain työttömyyden kokee runsas 120 000 nuorta eli joka viides nuori asioi työvoimatoimistossa työttömänä työnhakijana vuoden aikana vähintään kerran. Samoin toistuva työttömyys on nuorilla tavallista, sillä nuorten työttömyysjaksoja päättyy vuosittain yli 200 000. Yli vuoden työttömänä olleita nuoria on työvoimatoimistoissa noin 1 100 henkilöä ja yli puoli vuotta työttömänä olleita noin 5 000. Pitkäaikaisyöttömistä oli huhtikuussa 2004 miehiä noin 40 000 ja naisia vajaa 30 000. Sekä pitkäaikais- että nuorisotyöttömyydessä työllisyystilanteen heikentyminen aiheuttaa naisten kohdalla enemmän vetäytymistä työmarkkinoilta eikä vaikutus heijastu siksi samassa määrin avoimessa työttömyydessä kuin miesten kohdalla.

³ Kauppinen Mikko, Syvänen Petri: Työmarkkinakatsaus kevät 2004. Työministeriö.

Kuvio 11. Työttömien työnhakijoiden määrän muutos edellisestä vuodesta työttömyyden keston mukaan eri ikäryhmissä vuonna 2003

Hallitusohjelman tavoitteena on, että kaikille nuorille tarjotaan koulutus-, työharjoittelu- tai työpaja-toimenpiteet kolmen kuukauden jälkeen. Käytännössä ollaan jo lähellä tätä tavoitetta. Erilaisia ”nuorten yhteiskuntatakuun” toimenpiteitä kohdennetaan laajalti nuoriin työttömiin jo työttömyyden alkuvaiheessa. Vuonna 2003 nuorten työttömyyksistä noin 78 % päättyi kolmen kuukauden kuluessa ja 93 % puolen vuoden kuluessa. Puolen vuoden työttömyysraja ylittyy kuitenkin vuosittain noin 16 000 nuorella, mikä on noin 2,5 % koko nuoresta väestöstä. Nuorista työttömistä työnhakijoista miehiä oli 17 700 ja naisia 13 100.

Työvoiman palvelukeskuksilla, työllistämistukien uudistuksella ja sosiaalisilla yrityksillä voidaan osaltaan alentaa rakenteellista työttömyyttä parantamalla työnhakijoiden työllistyvyyttä. Uudistusten työttömyyttä alentava vaikutus ei kuitenkaan ole riittävä, ellei työvoiman kysyntää avoimilla työmarkkinoilla saada kohdistumaan nykyistä voimakkaammin tähän työnhakijoiden ryhmään. Tästä syystä työvoiman kysyntää lisäävät ja yritysten työllistämiskynnystä alentavat uudistukset ovat tarpeen työllisyysasteen nostamiseksi ja rakenteellisen työttömyyden alentamiseksi.

Pitkäaikaistyöttömyyden laskeminen edellyttää, että:

- työvoimapolitiikan toimenpiteitä tehostetaan käynnissä olevan palvelu-uudistuksen tavoitteiden mukaisesti sekä niille turvataan riittävät resurssit.
- pitkäaikaistyöttömien työllistämiskynnystä madalletaan.

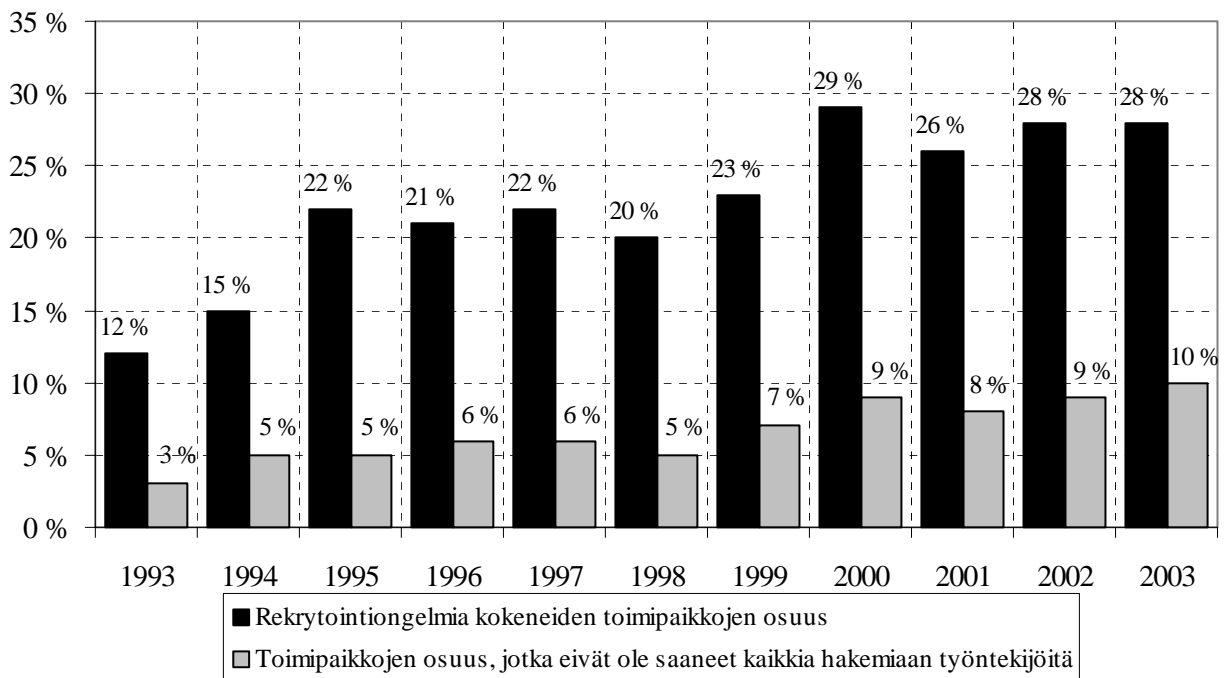
5. Osaavan työvoiman saatavuuden turvaaminen

Väestön ikärakenne vanhenee nopeasti ja sen myötä ikääntyneiden osuus työvoimassa ja työllisyydessä nousee. Viime vuonna 55-64-vuotiaan väestön määrä ylitti ilmeisesti ensimmäistä kertaa Suomessa nuorten (15-24-vuotiaat) määrän ja tästä eteenpäin ikärakenteen vaikutukset työmarkkinoilla entisestään korostuvat. Väestökehityksen seurauksena työmarkkinoilta poistuu enemmän väkeä kuin uusia tulokkaita on saatavissa. Tätä väistämätöntä, työmarkkinoiden kannalta epäedullista kehitystä voidaan kuitenkin myöhentää ja sopeutua siihen paremmin pidentämällä työuria niin alku- kuin loppupäästäkin sekä turvaamalla työttömien työllistyminen. Työpolitiikan strategia asettaa seuraavat tavoitteet osaavan työvoiman tarjonnan turvaamiseksi:

Nuoret kiinnittyvät työelämään keskimäärin kaksi vuotta nykyistä aikaisemmin.
Työelämästä poistutaan nykyistä myöhemmin.
Työttömien työllistyvyys taataan.

Työvoiman saatavuusongelmat lisääntyivät 1990-luvun lopun korkeasuhdanteen aikana, ja ovat sen jälkeen jääneet kohonneelle mutta melko vakaalle tasolle (kuvio 12). Yrityksistä, jotka ovat hakenneet lisää työvoimaa runsas neljännes on ilmoittanut kokeneensa rekrytointiongelmia. Työvoimapulaa kokeneiden yritysten osuus jopa nousi viime vuonna. Kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä rekrytointiongelmia kokeneiden yritysten määrä kuitenkin putosi 23 prosenttiin ja varsinaista työvoimapulaa kokeneiden yritysten määrä kahdeksaan prosenttiin. Muutos on seurausta työvoiman kysynnän heikkenemisestä.

Kuvio 12. Työvoimaa hakeneista toimipaikoista rekrytointiongelmia ja työvoimapulaa kokeneiden osuudet 1993 – 2003

Lähde: Työministeriö, Työvoiman rekrytointi toimipaikoissa 2003

Vastikään valmistuneen tutkimuksen⁴ mukaan työvoimatoimistot ovat tärkeitä työmarkkinoiden toimivuuden parantamisessa ja rekrytointiongelmien torjunnassa. Tutkimus osoittaa, että työnvälityksen merkitys on keskeinen muutoin vaikeasti täytettävien työpaikkojen täytössä. Ko. tutkimus myös osoittaa, että rekrytointiongelmat liittyvät lähinnä yksittäisiin työpaikkoihin, eikä ammatteihin.

Työmarkkinoille tulevien ikäryhmien koko on vielä tänä vuonna hieman suurempi kuin työmarkkinoilta poistuvien ikäluokkien. Työllisten määrän vähentyessä ja työttömien määrän pysyessä korkealla tasolla ei osaavan työvoiman saatavuus muodosta tänä vuonna aiempaa suurempaa ongelmaa. Ensi vuonna demografisen muutoksen suunta kääntyy. Työmarkkinoilta poistuvien ikäluokkien koko on selvästi työmarkkinoille tulevien ikäluokkien kokoa suurempi. Tulevina vuosina poistuvien ikäluokkien koko kasvaa nopeasti. Kun myös työllisyystilanne alkanee parantua, osaavan työvoiman saatavuuden turvaaminen muodostuu entistä suuremmaksi haasteeksi hallituskauden viimeisinä vuosina.

Yliopistoista ja ammattikorkeakouluista valmistuvien mediaani-ikä on laskenut viimeisten kymmenen vuoden aikana vähäisessä määrin. Merkittävät opintojen nopeuttamista tukevat reformit, kuten yliopisto-opintojen opiskeluoikeuden määräaikaistaminen, ovat kuitenkin vasta valmisteluvaiheessa. On arvioitu, että korkeakouluopintojen nopeuttamiseen tähtäävät toimet alentavat korkeakoulutuksen aloittamisikää yhdellä vuodelle vuonna 2008 ja tutkinnon suorittamisikää yhdellä vuodelle vuonna 2012.

Ikärakenteen muutokseen varautuminen kansallisen ikästrategian toimin on tähän asti tuottanut näkyvää tulosta. Ikääntyneiden (55-64 v.) työllisyysaste on noussut vuosien 1997-2003 aikana lähes 14 prosenttiyksikköä, samaan aikaan kun keskimääräinen työllisyysaste kasvoi vain noin 4 %-yksikköä. Koko työllisyyden kasvusta ko. ajanjaksolla noin 70 % oli ikääntyviä työtekijöitä. Ikääntyneiden työllisyyden kasvu on ollut Suomessa viime vuosina selvästi nopeampaa kuin missään muussa Euroopan maassa.

Taulukko 2. Työlliset ja työllisyysaste ikäryhmittäin v. 1997 ja 2003

Ikä	1997		2003		Muutos 97-03	
	Työlliset	Työll. aste, %	Työlliset	Työll. aste, %	Työlliset	Työll. aste, %
15-24	212 800	33,3	250 200	38,5	37 400	5,2
25-54	1 753 800	77,5	1 774 300	81,1	20 500	3,6
55-64	187 600	35,8	320 500	49,6	132 900	13,8
15-64	2 154 200	62,9	2 345 000	67,3	190 800	4,4

Ikääntyvien työllisyysasteiden nopea kohoaminen on seurausta väestön pysymisestä työelämässä entistä pitempään. Työllisyysohjelman seurannassa käytettävällä indikaattorilla, ”työllisen ajan odotteella” mitaten vuonna 1997 50-vuotiaalla oli työllistä työuraa jäljellä 7,2 vuotta. Vuonna 2003

⁴ Räisänen Heikki. Työvoiman hankinta julkisessa työnvälityksessä. Valtion taloudellinen Tutkimuskeskus. VATT-tutkimuksia 107, 2004.

odotettavissa oleva työuran pituus oli kohonnut 8,7 vuoteen eli työura oli pidentynyt 1,5 vuodella. Parina viimevuotena odotteen kasvu näyttäisi kuitenkin hieman hidastuneen.⁵

Talouden taantumasta huolimatta suuret ikäluokat pysyvät yhä tukevammin työpaikoissaan kuin edeltäneet ikäluokat saman ikäisinä. Ikääntyvien työllisyysasteiden kasvu on jatkunut, päinvastoin kuin nuorilla ja myös parhaassa työiässä olevilla, joilla työllisyysaste on myös hieman laskenut kuluvana vuonna. Vuoden 2004 ensimmäisellä neljänneksellä 55-64-vuotiaiden työllisyysaste oli noin 2 %-yksikköä korkeampi kuin vuotta aikaisemmin. Työelämästä poistuminen on näin myöhentyneessä hallitusohjelmassa asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Suotuisaan kehitykseen ovat vaikuttaneet ennen muuta varhaiseläkkeiden käytön rajoittaminen ja osa-aikaeläkejärjestelmän myötä yleistynyt ikääntyvien osa-aikatyö, joka on edesauttanut työssä jaksamista. Kehityssuunnan voidaan ennustaa jatkuvan, ja sitä tukevat jatkossa edellisen hallituksen päättämät työttömyysturvan ja eläketurvan muutosten vaikutukset, jotka alkavat vaikuttaa työuriin noin vuonna 2007.

Osaavan työvoiman saamisen turvaaminen vaatii, että:

- o työvoimapalvelujen suuntaamisessa otetaan huomioon lyhyen aikavälin rekrytointiongelmien ehkäisy
- o ikääntyneiden suotuisaa työllisyysasteen nousemista ja työurien pitenemistä tuetaan edelleen ylläpitämällä ja kehittämällä työelämän laatua sekä ikääntyvien osaamista ja työkykyä
- o työvoiman saatavuuteen liittyviä toimenpiteitä toteutetaan pitkäjänteisesti suhdannevaihteista riippumatta, sillä niiden vaikutukset näkyvät vasta pidemmän ajan kuluessa

6. Työn tuottavuuden parantaminen laadullisesti kestäväällä tavalla

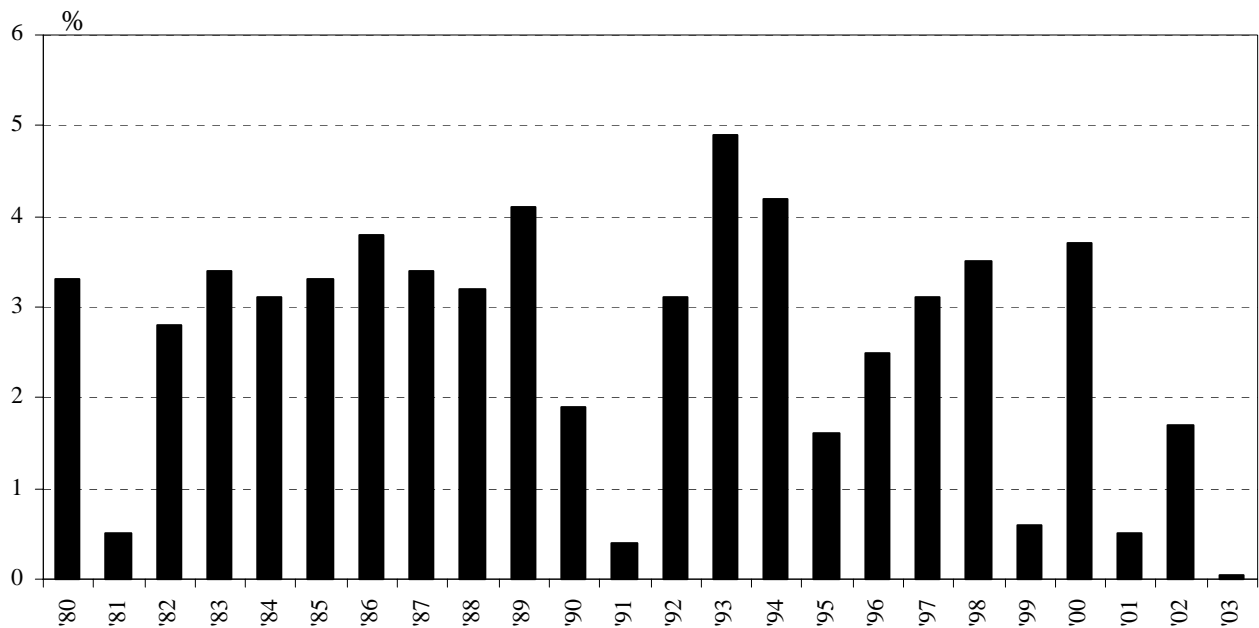
Työpolitiikan strategiassa asetetaan tavoitteeksi että:

Työn tuottavuus kasvaa. Työssäoloaika lisääntyy merkittävästi.

Työn tuottavuus on Suomessa tällä hetkellä EU-maiden keskitasoa. Sen kasvu on ollut korkeaa. Vuosien 1980-2003 välillä työn tuottavuus kasvoi Suomessa keskimäärin noin 2,6 prosenttia, joka oli OECD-maiden kärkiluokkaa. Kuviossa 13 näkyy talouden suhdanteiden vaikutus tuottavuuteen. 1990-luvun alun laman aikana työpanoksen määrä laski tuotantoa enemmän, mikä näkyi tuottavuuden nopeana nousuna. 2000-luvun alun matalasuhdanteessa tuotannon kasvun hidastuminen oli työpanoksen pienentymistä suurempaa, mistä on seurannut tuottavuuden kasvun heikkeneminen.

⁵ Työmarkkinoilta poistumisikä on eri asia kuin eläkkeellesiirtymisikä. Vastaava eläketilastojen mukainen eläkkeellesiirtymisikä olisi noussut vain hieman. Vuonna 2003 50-vuotiaan eläkeiän odote oli 60,9 vuotta (vuonna 1997 60,6 vuotta).

Kuvio 13. Työn tuottavuuden muutos (% edellisestä vuodesta) Suomessa, vuosina 1980-2003.

Lähde: Tilastokeskus

Suomessa lähivuosina alkava suurten ikäluokkien eläköityminen lisää tarvetta tehostaa työn tuottavuutta. Tavoitteena on kuitenkin löytää ratkaisuja, joilla tuottavuuskehitystä voidaan nostaa siten, että huolehditaan samanaikaisesti myös henkilöstön hyvinvoinnista ja tätä kautta edellytyksistä pysyä työelämässä. Tätä voidaan kutsua laadullisesti kestäväen tuottavuuskehityksen haasteeksi.

Työelämän laatuun vaikuttavat mm. työpaikan varmuus, tasapuolinen kohtelu, voimavarat suhteessa vaatimustasoon ja kannustavuus. Vuonna 2003 työpaikan varmuus koettiin yleisesti hyväksi, mutta teollisuudessa koettiin epävarmuutta. Miesten työpaikat ovat epävarmempia, mutta kannustavampia kuin naisten. Naisten työpaikat puolestaan ovat varmempia, mutta ongelmia on tasapuolisessa kohtelussa ja voimavarojen riittävydessä. Sektoreittain tarkasteltuna valtiolla on paras työelämän laatu. (Työolobarometri 2003, ennakkotiedot⁶)

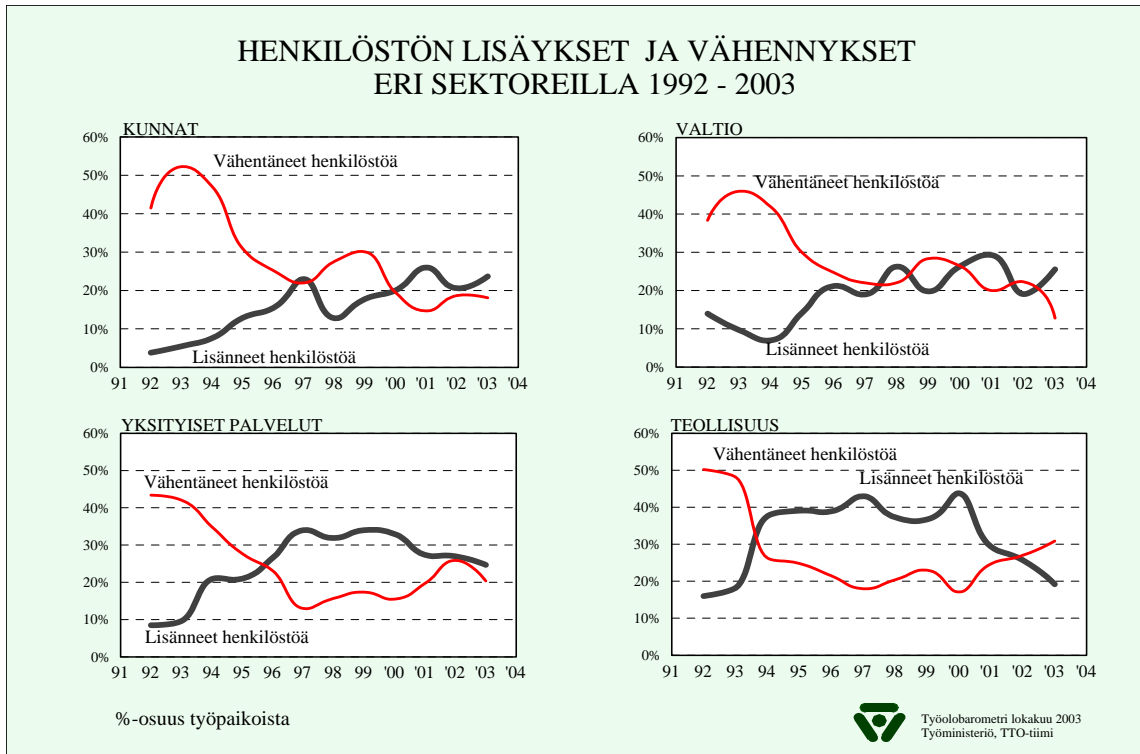
Henkilöstöään lisänneitä työpaikkoja oli vuonna 2003 enemmän kuin henkilöstöään vähentäneitä. Tilanne ei ole juurikaan muuttunut edellisestä vuodesta. Yli puolet työpaikoista (55 %) on säilyttänyt henkilöstönsä määrän ennallaan vuoden ajan. Se, että henkilöstöä lisänneiden ja vähentäneiden työpaikkojen kokonaismäärä on pysynyt lähes tasapainossa johtuu paljolti siitä, että julkisella sektorilla henkilöstön lisäyksiä on ollut vähennyksiä enemmän. Henkilöstön vähennykset ovat painottuneet eteläsuomalaisille työpaikoille, mikä on uusi ilmiö. Irtisanomiset ja lomautukset eivät kuitenkaan ole pääasiallisin henkilöstön vähentämisen keino. Huomattavasti tavallisempaa on avoimeksi tulleiden paikkojen täyttämättä jättäminen, luopuminen määräaikaisten työsuhteiden jatkamisesta tai työntekijöiden siirtäminen muihin yksiköihin. (Työolobarometri 2003, ennakkotiedot)

Työn henkinen rasittavuus on vähentynyt monena vuonna peräkkäin, mutta trendi on kääntynyt jälleen vuonna 2003 nousevaksi. Tämä pätee kaikkiin sektoreihin valtiota lukuun ottamatta. Kunnissa on eniten työnsä henkisesti rasittavaksi kokevia. Työn fyysinen rasittavuus on selvästi henkistä rasittavuutta pienempi ongelma. Myös työn fyysinen rasittavuus haittaa eniten kunnissa. Toinen sektori, jolla on keskimääräistä enemmän fyysisesti rasittavaa työtä on teollisuus. Suomalaisen

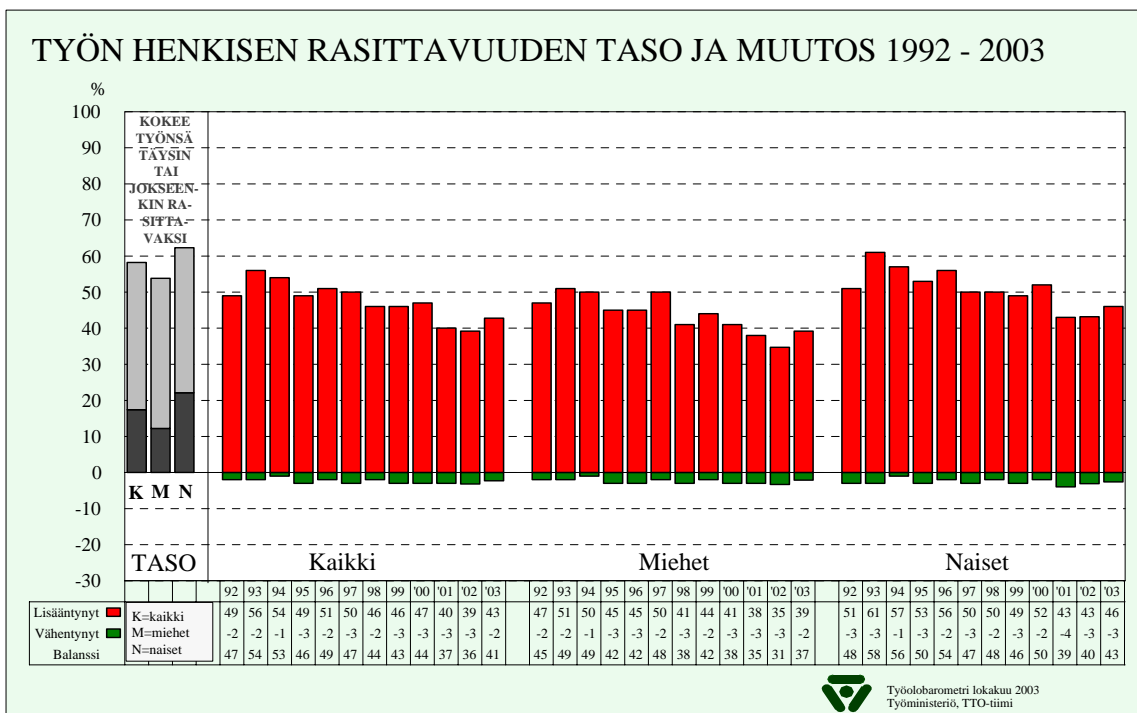
⁶ Työolobarometri 2003 on julkaistu internet-versiona osoitteessa: <http://www.mol.fi/julkaisut/index.html>.

työssä olevien palkansaajien työkyky on yleisesti ottaen kuitenkin varsin hyvä. Ylitöiden tekeminen on selvästi vähäisempää kuin vuosituhannen vaihteessa. Silti 46 % palkansaajista teki vuoden 2003 elo-syyskuussa ylitöitä. Määrä kasvoi edelliseen vuoteen verrattuna hieman. Useimmiten ylitöitä tehtiin kunnissa ja yksityisellä palvelusektorilla. (Työolobarometri 2003, ennakkotiedot)

Kuvio 14.

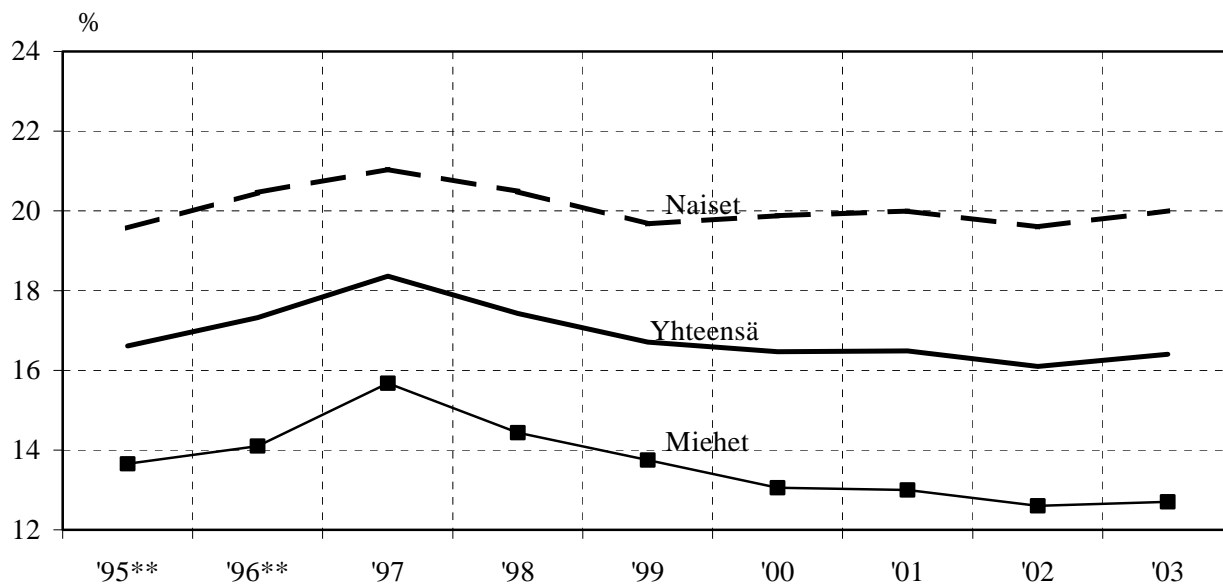

Kuvio 15.

Suurin osa palkansaajista on pysyvissä työsuhteissa. Vuonna 2003 määräaikaisten osuus kaikista palkansaajista oli 16 %, joka on hieman enemmän kuin edellisenä vuonna. Naisista määräaikaisessa työssä oli 20 % ja miehistä 13 %. Kaikkein yleisimpiä määräaikaiset työsuhteet ovat nuorehkoilla naisilla, erityisesti julkisella sektorilla. Vuonna 2003 20-24 -vuotiaista naispalkansaajista 48 % ja 25-29 -vuotiaista naispalkansaajista 36 % oli määräaikaisia. Runsaalla 2/3 määräaikaisista palkansaajista perusteena määräaikaisuudelle on se, ettei pysyvää työtä ole tarjolla. Julkisella sektorilla, etenkin valtiolla vakinaisten osuus on ollut kasvussa. Osa-aikatyö on lisääntynyt hieman vuonna 2003: työllisistä 13 % oli osa-aikatyössä. Naisista osa-aikatyötä teki 18 % ja miehistä 9 %. Osa-aikatyötä ei juurikaan käytetä työn ja perheen yhteensovittamisen keinona, mistä kertoo se, että osa-aikatyötä tekevien osuus kaikista naisista on suurempi kuin äideistä. Osa-aikatyö on yleisintä yksityisellä palvelusektorilla.

Kuvio 16: Määräaikaisessa työsuhteessa olevien osuus sukupuolen mukaan vuosina 1995 - 2003

Lähde: Tilastokeskus, työvoimatutkimus, 91 ja 93 vuosihaastattelu, 95 ja 96 EU-työvoimatutkimus

Työpaikkakoulutukseen osallistuneiden osuus on kasvanut, sen sijaan työpaikkojen kehittämistoiminta (tuottavuuteen, tuotteiden ja palvelujen laatuun liittyvä) on ollut pikku hiljaa vähenemässä usean vuoden ajan. Työpaikkojen kehittämistoimintaa oli 44 prosentilla työpaikoista vuonna 2003. Valtiolla kehittämishankkeet ovat lisääntyneet, teollisuudessa vähentyneet. Sen sijaan työkykyä ylläpitävä ja edistävä toiminta on voimakkaasti lisääntynyt ja myös laajentunut sisällöltään. (Työolobarometri 2003, ennakkotiedot)

Työelämän kehittäminen edellyttää, että:

- o Jatketaan työelämän tavoitteellista kehittämistä kolmikantaperiaatteen mukaisesti ja pyritään kartoittamaan ja ratkaisemaan työelämän todelliset kipupisteet.

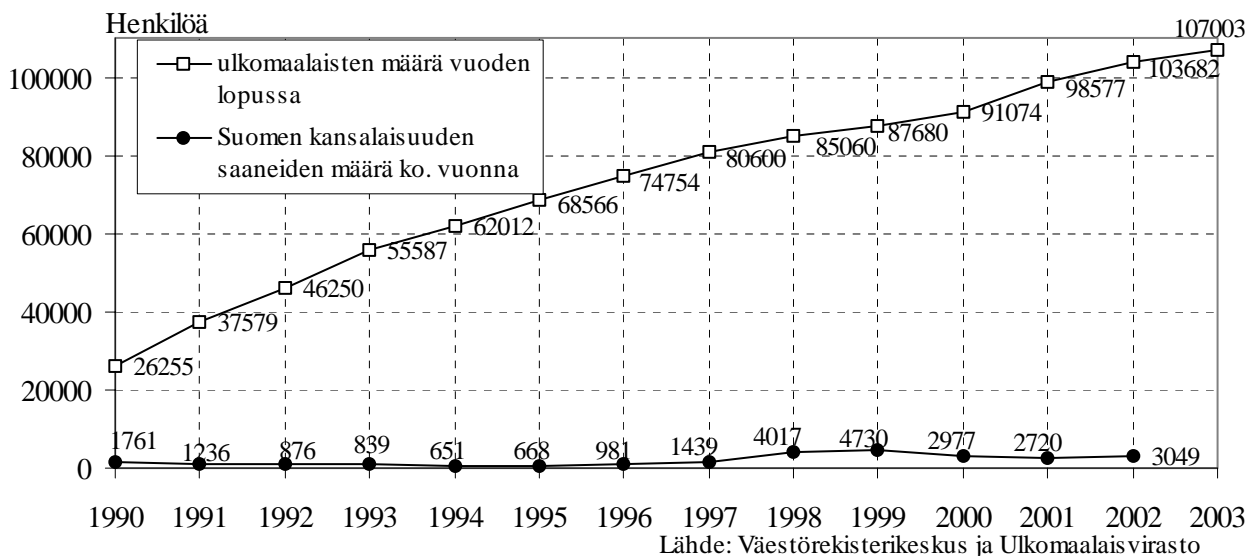
7. Edellytysten luominen aktiiviseen työperusteiseen maahanmuuttoon

Työpolitiikan strategiassa asetetaan tavoitteeksi, että:

**Työpolitiikan maahanmuutto vastaa työmarkkinoiden tarpeisiin.
Maahanmuuttajat kotoutuvat yhteiskuntaan ja työelämään.
Yhteiskunnassa vallitsevat hyvät etniset suhteet.**

Vuonna 2003 Suomeen muutti 17 600 henkilöä, joista EU-maista muuttaneita oli 6 900 ja EU:n ulkopuolelta 10 700. Pohjoismaista muuttaneiden määrä oli 4 800. Suomesta muutti ulkomaille 12 000 henkilöä. Nettomaahanmuutto oli 5 600 henkilöä. Pysyväisluonteisesti Suomessa asui vuoden 2003 lopussa 107 000 ulkomaan kansalaista, joista työvoimaan kuului arviolta 48 500 eli 45 %.

Kuvio 17. Suomessa vakinaisesti asuvat ulkomaalaiset ja Suomen kansalaisuuden saaneet vuosina 1990 – 2003

Vuoden 2003 aikana työvoimatoimistoissa oli yhteensä 35 600 ulkomaalaista työnhakijaa, joista miehiä oli 16 000 ja naisia 19 600. Kansalaisuuden mukaan suurimmat työnhakijaryhmät olivat Venäjän ja Viron kansalaiset, joita oli noin 43 % kaikista ulkomaalaisista työnhakijoista. Arvio maahanmuuttajien työttömyysasteesta oli vuoden 2003 lopussa noin 28,6 %. Laskua edellisvuoden vastaavasta ajankohdasta on noin puoli prosenttiyksikköä. Maahanmuuttajien työllistymistä on helpottanut lisääntynyt työvoiman kysyntä erityisesti palvelusektorilla sekä se, että työnantajat ovat aiempaa paremmin alkaneet nähdä maahanmuuttajat työvoimaresurssina työvoimakapeikkoaloilla. Samanaikaisesti kun viime vuosina Suomeen muuttaneet usein kotoutumissuunnitelmien piirissä olevat sijoittuvat melko hyvin työmarkkinoille, työttömyyden kesto on pitkittynyt erityisesti ikäänntyneillä, heikosti koulutetuilla maahanmuuttajilla.

Työvoimatoimistot antoivat vuonna 2003 yhteensä 26 229 työlupalausuntoa, joista 24 181 työlupalausuntoa oli puoltavaa. Puoltavista työlupalausunnoista 17 163 annettiin maahan tulevalle ja 7 018 maassa oleskelevalle ulkomaalaiselle työntekijälle.

Ylivoimaisesti suurin ammattiala, jolle puollettiin työlupaa vuonna 2003 olivat puutarhatyöntekijät. Kaikista puoltavista työlupalausunnoista noin 41 % koski puutarha- ja maataloustyöntekijöiden työ-

lupahakemuksia. Puutarhatyöntekijöistä 86 % oli kansalaisuudeltaan venäläisiä tai virolaisia. Vuonna 2003 kolmanneksi suurimmaksi ammattialaksi, jolle puollettiin työlupia, nousi kuorma-auton ja erityisajoneuvoyhdistelmien kuljetustyö.

Työperusteisen maahanmuuttopolitiikan kehittämisen näkökulmasta

- o lähivuosina ulkomaisen työvoiman tarpeessa ei tapahtune suuria muutoksia työvoiman kysynnän ollessa alhaisella tasolla (ks. luvut 3 ja 5).

8. Yrittäjyyden ja itsensä työllistämisen edistäminen

Työpolitiikan strategiassa tavoitteeksi asetetaan, että:

Yrittäjien osuus työllisistä lisääntyy.

Suomessa yritysten määrä on kasvanut tasaisesti 1990-luvun alkupuolen talouslaman jälkeen. Alimmillaan yritysten määrä oli 185 000 vuonna 1994. Tämän jälkeen yritysten määrä (pl. maatalous) on tasaisesti noussut noin 230 400 yritykseen vuonna 2003. Tällä hetkellä Suomessa on sekä lukumääräisesti että väestöön suhteutettuna enemmän yrityksiä kuin koskaan aikaisemmin. Silti yritysten lukumäärä asukasta kohden on Suomessa alhaisempi kuin korkean yrittäjyysaktiivisuuden maissa. Eniten yritysten määrä on kasvanut palvelualoilla (pl. kauppa), kuten kiinteistö- ja liike-elämän palveluissa, sosiaali- ja terveystaloudissa ja muissa henkilökohtaisissa palveluissa⁷.

Myös yrittäjien määrä (pl. maatalous), 213 000, oli työvoimatutkimuksen mukaan vuoden 2003 lopussa suurempi kuin koskaan aikaisemmin. Vuodesta 2002 yrittäjien määrä kasvoi noin 5 000:lla. Syvimmän laman aikaan vuonna 1994 yrittäjien määrä oli alhaisimmillaan 186 000. Yrittäjät vastaavat 9 prosenttia kokonaistyöllisyydestä. Yrittäjistä suurin osa eli 58 prosenttia on yksinyrittäjiä. Vähintään yhden ulkopuolisen työntekijän palkkaavia työnantajia on 42 prosenttia kaikista yrittäjistä.

Kaikista Suomen yrityksistä suuriksi luokiteltavia, vähintään 250 hengen yrityksiä oli vain 570 kappaletta vuonna 2002. Kauppa- ja teollisuusministeriön yrittäjyyskatsauksen 2004 mukaan pienten ja keskisuurten yritysten, joiden palveluksessa on vähemmän kuin 250 henkeä ja vuosiliikevaihto enintään 40 miljoonaa euroa, osuus yritysten kokonaismäärästä on 99,7 prosenttia. Yrityskentän pienyritysvaltaisuutta kuvaa se, että 93 prosenttia yrityksistä työllistää alle 10 työntekijää ja lähes kaksi kolmasosaa vain yhden työntekijän (taulukko 3).

Taulukko 3. Yritysten henkilöstö suuruusluokittain⁷

Yrityksen kokoluokka, työntekijää	Yrityksiä, lkm	Osuus, %
0	54 306	24,0
1	91 346	40,3
2-9	64 832	28,6
10-49	13 237	5,8
50-249	2 303	1,0
250-	569	0,3
Yhteensä	226 593	100,0

⁷ Yrittäjyyskatsaus 2004. Kauppa- ja teollisuusministeriö.

Vajaalla neljänneksellä yrityksistä ei ole lainkaan palkattua työvoimaa tai vuosityöllisyyden käsitteellä mitattu henkilöstömäärä jää alle 0,5 työntekijään. Eniten pieniä alle kahden työntekijän yrityksiä toimii erilaisilla palvelualoilla (pl. kauppa), kun maa- ja metsätalouden yrityksiä ei oteta huomioon. Kaupassa ja teollisuudessa pienten yritysten suhteellinen osuus on selvästi pienempi kuin palveluissa. Pk-yritykset työllistivät yrityssektorin henkilöstöstä 62 prosenttia ja niihin kertyi 52 prosenttia liikevaihdosta vuonna 2002. PK-yritysten työllisyysosuudet ovat kasvaneet 1990-luvulla. Uusista työpaikoista noin 75 prosenttia on syntynyt pk-yrityksiin vuoden 1995 jälkeen.

Yrittäjyyden osalta keskeisenä haasteena on, että:

- o yritysten määrän lisääntymisen ohella myös niiden kokoa saadaan kasvatettua.

Lisätietoja

Pekka Tiainen 09-16048072, 0407182887

-Talouskehitys. Eteneminen päätyöllisyystavoitteiden suhteen: Yleinen kehitys. (luvut 2, 3.1)

Ilkka Nio 09-1604 8069

-Rakenteellisen työttömyyden alentaminen. Osaavan työvoiman saatavuuden turvaaminen. (luvut 4, 5)

Riitta Martikainen 09-160 48066

- Eteneminen päätyöllisyystavoitteiden suhteen: Naisten ja miesten työllisyyden kehitys. Työn tuottavuuden paraneminen laadullisesti kestäväällä tavalla. Edellytysten luominen aktiiviseen työperusteeseen maahanmuuttoon. (luvut 3.2, 6, 7)

Jarmo Palm 09-16006

- Eteneminen päätyöllisyystavoitteiden suhteen: Työmarkkinoiden alueellinen kehitys. Yrittäjyyden ja itsensä työllistämisen edistäminen. (luvut 3.3, 8)

Paula Sardar kuviot, kokoaminen Olli-Pekka Pakanen